
DUURZAME LANDBOUW IN BEELD

Koen Boone

Voor een eerlijke beoordeling van de duurzaamheid van de Nederlandse land- en tuinbouw moeten alle relevante aspecten in beschouwing worden genomen. De relevante aspecten worden vaak onverdeeld in de volgende 3 groepen: People (normen en waarden, sociaal), Planet (milieu en natuur) en Profit (economie). Het LEI heeft op verzoek van het ministerie van LNV de ontwikkelingen van deze aspecten zoveel mogelijk cijfermatig in beeld gebracht. Drie artikelen geven op basis van de rapportage enkele ontwikkelingen weer in de glastuinbouw wat betreft Planet, in de melkveehouderij aangaande People en in de varkenshouderij op het gebied van Profit. In het bijbehorende rapport worden ook de resultaten voor de andere P's beschreven van deze 3 sectoren en worden de resultaten voor de land- en tuinbouw als geheel gepresenteerd.

'PLANET' IN DE GLASTUINBOUW: EEN BEKNOPT OVERZICHT

Anita van der Knijff

Het milieu staat al lange tijd hoog op de agenda van de Nederlandse glastuinbouw. Zo zijn meer dan tien jaar geleden diverse doelstellingen tussen de overheid en de sector afgesproken op het terrein van energie, gewasbescherming en meststoffen. Deze doelstellingen zijn vastgelegd in het Convenant Glastuinbouw en Milieu en later vertaald naar individuele bedrijfsnormen in het Besluit Glastuinbouw. Glastuinders zijn verplicht tot een jaarlijkse milieureportage, die naast het teeltplan een overzicht van verbruiksgegevens van gewasbeschermingsmiddelen, fosfaat, stikstof en energie omvat. Verder zijn in 2006 in samenspraak met de Stichting Natuur en Milieu plannen gemaakt om de negatieve aspecten van belichting te verminderen. De sector raakt dus steeds meer bewust van het feit dat zij alleen met duurzaam ondernemen haar maatschappelijke positie kan verdienen en behouden. Dit artikel schetst een overzicht van de milieuprestaties van de sector in de afgelopen jaren. Afsluitend wordt kort ingegaan op enkele actuele projecten.

Gewasbescherming en meststoffen

Voor gewasbescherming is de sectorale doelstelling voor 2010 een vermindering van de hoeveelheid werkzame stof per hectare met 72% in de sierteelt en met 88% in de glasgroenteteelt ten opzichte van het gemiddelde verbruik in de jaren 1984-1988. Dit komt overeen met een streefwaarde van 16,5 kg werkzame stof per ha in de glasgroenteteelt en 31,4 kg werkzame stof per ha in de sierteelt in 2010. In 2005 was het gemiddelde verbruik 17 kg werkzame stof per ha, waarmee al voldaan werd aan de doelstelling voor 2010 (tabel 1). In de glasgroenteteelt en potplantenteelt is het gewasbeschermingsmiddelengebruik het laagst; in snijbloemeteelt worden bijna twee keer zoveel gewasbeschermingsmiddelen gebruikt dan in de potplantenteelt. Echter, het totale verbruik zegt niet alles over de effecten van een gewasbeschermingsmiddel voor het milieu. Daarom wordt ook gelet op de ontwikkeling in de milieubelasting; hoe schadelijker een gewasbeschermingsmiddel is voor het milieu hoe meer milieubelastingpunten. Zowel in 2004 als in 2005 is ondanks een dalend verbruik de milieubelasting toegenomen. De beoogde reductie van de uitstoot van fosfaat en stikstof in 2010 met 95% ten opzichte van 1980 werd in 2005 eveneens al behaald, ondanks een lichte toename van het verbruik (tabel 1).

Tabel 1 Gemiddeld verbruik van gewasbeschermingsmiddelen (kg werkzame stof per ha) en meststoffen (kg/ha) in de periode 2002-2005

	2002	2003	2004	2005
Gewasbeschermingsmiddelen	21,1	19,6	17,2	17
Stikstof	830	911	915	926
Fosfor	175	191	198	196

Bron: Glami, 2006.

Energie-efficiëntie en CO₂-emissie

De glastuinbouw is verantwoordelijk voor circa 85% van het energieverbruik van de totale agrarische sector en daarmee ook voor een belangrijk deel van de CO₂-emissie. Het Convenant Glastuinbouw en Milieu beoogt een verbetering van de energie-efficiëntie-index (EE-index) met 65% in 2010 ten opzichte van het basisjaar 1980. In 1995 heeft de sector de tussendoelstelling, een EE-index van 60%, gerealiseerd. Daarna zijn de ontwikkelingen in de EE-index achter gebleven bij de 'ideaallijn'. Zo werd de beoogde halvering van de EE-index in 2000 niet behaald. De laatste jaren verschuift door het Klimaatbeleid de aandacht steeds meer van energie-efficiëntie naar CO₂-emissie. Voor de glastuinbouwsector bedraagt de CO₂-emissieruimte voor het jaar 2010 6,5 miljoen ton CO₂ uitgaande van een totaal areaal van 10.500 ha. Er wordt momenteel gewerkt aan de ontwikkeling van een CO₂-emissiehandelsysteem voor de glastuinbouw. Met CO₂-emissiehandel wordt getracht om energiebesparing op die plaatsen te realiseren waar het de minste kosten veroorzaakt. Nu doen al enkele zeer grote glastuinbouwbedrijven verplicht mee aan het Europese systeem van CO₂-emissiehandel. In 2003 bedroeg de CO₂-emissie 6,44 miljoen ton. Dit is ondanks een toename ten opzichte van 2002 nog onder het niveau van de CO₂-emissieruimte voor 2010.

Belichting

Begin 2006 werd op bijna een kwart van het areaal glastuinbouw belichting toegepast. De gemiddelde belichtingsintensiteit bedroeg eind 2005 zo'n 46 W(att)/m², maar varieert sterk met het gewas evenals het aantal belichtingsuren. Het gemiddelde aantal belichtingsuren bedroeg in 2005 2.800 uur per jaar. Meer en intensiever belichten stuit steeds vaker op maatschappelijke weerstand. Daarom is met de stichting Natuur en Milieu een stappenplan ontwikkeld dat moet leiden tot minder lichtemissie. Concreet is afgesproken dat vanaf 2008 een donkerperiode van zes uur wordt gehanteerd. In deze periode wordt niet belicht of wordt het licht voor 95% afgeschermd. In de maanden november tot en met maart duurt de donkerperiode van 18.00 tot 24.00 uur en in april, september en oktober van 20.00 tot 02.00 uur. Buiten de donkerperiode wordt het scherm zoveel mogelijk benut, echter dusdanig dat geen teeltechnische complicaties optreden. In 2014 wordt in de donkerperiode niet belicht of wordt het licht voor 100% afgeschermd.

Transitieprogramma Energie

De glastuinbouwsector heeft in 2002 een transitieprogramma opgesteld onder de naam 'Kas als Energiebron'. De ambitie is om in 2020 in nieuwe kassen energieneutraal en economisch rendabel te telen. Vertaald naar de milieu-indicator energie betekent dit dat er in die nieuwe kassen geen primaire brandstof, zoals gas, meer nodig is. Het programma omvat vijf transitiepaden: zonne-energie, aardwarmte, biobrandstof, energiearme rassen en licht. Deze paden zijn gericht op vermindering van de energievraag maar vooral op verduurzaming van de energievoorziening. De kas als zonnecollector met energielevering via energiewebs vormt hierin de rode draad.

Kaderrichtlijn Water en project KASZA

De Kaderrichtlijn Water (KRW) is een Europese afspraak die landen opdraagt om de waterkwaliteit in 2015 op een afgesproken niveau te hebben. De komende jaren zal de KRW nader uitgewerkt worden. Hierop anticiperend is in 2006 het project KASZA (Kas zonder afvalwater) van start gegaan. Dit project is gericht op de ontwikkeling en toepassing van concepten voor waterketensluiting in de glastuinbouw. De ambitie is om al het afvalwater in bestaande en nieuwe glastuinbouwgebieden op te werken tot een uitstekende kwaliteit gietwater, waarbij gestreefd wordt naar een nulmissie.

Meer informatie:

Rapport 2.07.09 *Duurzame Landbouw in Beeld; Resultaten van de Nederlandse land- en tuinbouw op het gebied van people, planet en profit*